

MARZEC 2025

ZACHOWEK

FUNDACJA TAURUS

CZEGO DOWIESZ SIĘ Z INFORMATORA:

- co oznacza pojęcie “zachówek”
- kto jest uprawniony do zachowku
- jaka jest wysokość zachowku i jak ją wyliczyć
- jak zalicza się darowizny na poczet zachowku
- termin przedawienia roszczeń o zachówek
- jak dochodzić zachowku przed sądem

INSTYTUCJA ZACHOWKU W POLSKIM PRAWIE SPADKOWYM

Zachówek to instytucja prawna mająca na celu ochronę interesów majątkowych najbliższych krewnych spadkodawcy. W praktyce pełni rolę narzędzia zabezpieczającego, aby osoby szczególnie związane ze spadkodawcą nie zostały całkowicie pozbawione udziału w majątku, nawet jeśli spadkodawca sporządził testament, w którym przekazał cały majątek innym osobom.

Zachówek stanowi określoną część udziału spadkowego, jaki przypadłby określonym osobom, gdyby dziedziczenie odbywało się na zasadach ustawowych.

Instytucja ta ma kluczowe znaczenie dla równowagi między wolnością testowania a ochroną interesów najbliższej rodziny, pozwalając na realizację ostatniej woli spadkodawcy, ale jednocześnie zabezpieczając podstawowe prawa osób najbliższych. W dalszej części informatora omówimy, komu przysługuje zachówek, jak go obliczyć oraz jak dochodzić swoich praw w sądzie.

KTO JEST UPRAWNIONY DO ZACHOWKU?

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. do zachowku uprawnione są wyłącznie następujące osoby:

1. Zstępni spadkodawcy (dzieci, wnuki, prawnuki),
2. Małżonek,
3. Rodzice.

Do zachowku nie są uprawnione:

- Osoby uznane za niegodne dziedziczenia (art. 928 k.c.),
- Osoby wydziedziczone w testamencie (art. 1008 k.c.),
- Osoby, które zrzekły się dziedziczenia lub odrzuciły spadek (art. 1048 i 1012 k.c.).

WYSOKOŚĆ ZACHOWKU I ZASADY JEGO WYLICZENIA

Wartość zachowku wynosi:

- 1/2 udziału spadkowego, który przypadłby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym,
- 2/3 udziału spadkowego, jeśli uprawniony jest małoletni lub trwale niezdolny do pracy.

Obliczenie podstawy zachowku:

Podstawę zachowku stanowi czysta wartość spadku, czyli aktywa pomniejszone o pasywa. Do masy spadkowej dolicza się również wartość darowizn oraz zapisów windykacyjnych.

Udział spadkowy przy dziedziczeniu ustawowym:

Aby ustalić wysokość zachowku, należy w pierwszej kolejności obliczyć udział spadkowy, który przypadłby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym.

Do zachowku uprawnione są tylko następujące osoby:

- **Zstępni spadkodawcy (dzieci, wnuki, prawnuki),**
- **Małżonek,**
- **Rodzice.**

Przykład:

Spadkodawca pozostawił żonę i dwoje dzieci. Udział ustawowy każdego z nich wynosi 1/3. Zachowek dla pełnoletniego dziecka wynosi 1/2 z 1/3, czyli 1/6 wartości spadku.

Darowizny a zachowek:

Do wartości spadku dolicza się darowizny dokonane przez spadkodawcę według określonych zasad.

- Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.
- Przy obliczaniu zachowku należnego zstępnemu nie dolicza się do spadku darowizn uczynionych przez spadkodawcę w czasie, kiedy nie miał zstępnych. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy darowizna została uczyniona na mniej niż trzysta dni przed urodzeniem się zstępnego.
- Przy obliczaniu zachowku należnego małżonkowi nie dolicza się do spadku darowizn, które spadkodawca uczynił przed zawarciem z nim małżeństwa.

Wartość zachowku wynosi 1/2 udziału spadkowego, który przypadłby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym lub 2/3 udziału spadkowego, jeśli uprawniony jest małoletni lub trwale niezdolny do pracy.

Zmiany w przepisach dotyczących zachowku:

Na mocy nowelizacji kodeksu cywilnego z 2023 r. wprowadzono nowe mechanizmy umożliwiające elastyczne rozstrzygnięcie sporów o zachówek:

- **Odroczenie terminu płatności:** Sąd może przesunąć termin zapłaty zachowku, jeśli jednorazowa płatność byłaby nadmiernym obciążeniem dla zobowiązanego.
- **Rozłożenie na raty:** Płatność zachowku może być rozłożona na raty w uzasadnionych przypadkach, np. gdy spadek obejmuje majątek trwały, jak nieruchomości.
- **Obniżenie zachowku:** Sąd może obniżyć zachówek w wyjątkowych sytuacjach, uwzględniając trudną sytuację materialną zobowiązanego, konflikty rodzinne lub inne okoliczności.

Termin przedawnienia roszczeń o zachówek:

Roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku oraz roszczenia spadkobierców o zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń przedawniają się z upływem lat pięciu od ogłoszenia testamentu.

PROCEDURA O ZAPŁATĘ ZACHOWKU

Dochodzić roszczenia o zapłatę zachowku można zarówno na drodze polubownej, jak i sądowej. Jeśli nie uda się osiągnąć porozumienia, konieczne staje się zainicjowanie postępowania sądowego.

Procedura ta obejmuje kilka etapów:

Wezwanie do zapłaty:

Pierwszym krokiem jest skierowanie pisemnego wezwania do zapłaty do osoby zobowiązanej do uiszczenia zachowku (najczęściej spadkobiercy testamentowego lub obdarowanego przez spadkodawcę).

Wezwanie powinno zawierać precyzyjne określenie żądanej kwoty, podstawę prawną roszczenia (art. 991 k.c.), a także termin spełnienia świadczenia.

Pozew do sądu:

Jeśli zobowiązany nie uiści żądanej kwoty dobrowolnie, uprawniony może wnieść pozew do sądu rejonowego lub okręgowego — w zależności od wartości przedmiotu sporu.

Pozew musi zawierać m.in:

- oznaczenie stron,
- dokładnie wyliczoną kwotę zachowku,
- opis stanu faktycznego (tj. przedstawienie informacji o spadkodawcy, spadkobiercach, testamencie, darowiznach),
- wskazanie dowodów potwierdzających roszczenie.

Postępowanie dowodowe:

Sąd bada wartość spadku, biorąc pod uwagę wszystkie składniki majątku pozostawionego przez spadkodawcę, darowizny, zapisy windykacyjne i inne rozporządzenia majątkowe.

Przeprowadzane są dowody z dokumentów (np. odpisy testamentu, akty własności, rachunki bankowe), zeznań świadków, a także opinie biegłych (np. rzeczoznawców majątkowych).

Orzeczenie sądu:

W zależności od wyników postępowania, sąd może zasądzić zachówek w pełnej kwocie, uwzględnić go częściowo lub oddalić powództwo w całości.

Na wniosek zobowiązanego sąd może orzec o odroczeniu terminu płatności, rozłożeniu zachowku na raty lub — w wyjątkowych sytuacjach — o jego obniżeniu.

JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO O ZACHÓWEK?

Dokumentacja:

Należy zgromadzić wszelkie dowody potwierdzające wartość spadku, w szczególności:

- Odpisy ksiąg wieczystych – dokumenty te pozwalają ustalić stan prawny nieruchomości należących do spadkodawcy.

- Wycenę nieruchomości – w celu określenia aktualnej wartości rynkowej nieruchomości pomocne mogą być opinie rzeczoznawców majątkowych.
- Umowy darowizn – jeśli spadkodawca dokonywał darowizn za życia, te dokumenty są kluczowe do ewentualnego uwzględnienia ich w kalkulacji zachowku.
- Dokumentację bankową – wyciągi z rachunków bankowych, lokat, czy inne zaświadczenia potwierdzające posiadane środki finansowe.
- Dokumenty dotyczące ruchomości – faktury lub inne dowody zakupu wartościowych przedmiotów, takich jak pojazdy, dzieła sztuki czy sprzęt elektroniczny.

Negocjacje:

Zanim sprawa trafi do sądu, należy rozważyć negocjacje i mediację. Często możliwe jest zawarcie ugody, która pozwala uniknąć długotrwałego i kosztownego procesu.

Mediacja może być prowadzona przed sądowym mediatorem albo mediatorem z wyboru. Uгода zawarta przed mediatorem po jej zatwierdzeniu przez sąd ma moc prawną wyroku.

Warto pamiętać, że sprawy o zachówek mogą być skomplikowane, zwłaszcza gdy dotyczą dużego majątku, licznych darowizn czy sporów między bliskimi członkami rodziny. Dlatego dobrze jest działać z rozwagą i odpowiednim przygotowaniem.

Nieodpłatna pomoc prawna, porady obywatelskie, bezpłatna mediacja

Masz pytania prawne lub potrzebujesz wsparcia obywatelskiego?
Skorzystaj z bezpłatnej pomocy!

Jak się zgłosić? ☎ Zadzwoń: 616 463 344 (poniedziałek–piątek, 7:30–20:00)
✉ Napisz: npp@um.poznan.pl